

ADANA İLİ SINIRLARI İÇERİSİNDEKİ YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULLARINDA BULUNAN ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMENLERİN OKUL YAŞAM KALİTESİ ALGILARININ İNCELENMESİ

Uygar İNAL
ÇÜ. Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü,
Yüksek Lisans Öğrencisi
uygar_i@hotmail.com

Dr. Fatma SADIK
ÇÜ. Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
fsadik@cu.edu.tr

ÖZET

Bu araştırma, Adana il sınırları içinde bulunan Yatılı Bölge İlköğretim Okullarındaki öğretmen ve öğrencilerin okul yaşam kalitesi algılarını belirlemeye yönelik tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmaya Adana il merkezine en yakın, orta ve merkeze en uzak mesafede nitelendirilebilecek üç Yatılı Bölge İlköğretim Okulunda görev alan 36 öğretmen ve bu okullarda okuyan 643 öğrenci katılmıştır. Öğretmen ve öğrencilerin buldukları okulun yaşam kalitesine yönelik algılarını belirlemek amacıyla Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği kullanılmış, veriler 2008–2009 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde aritmetik ortalama, standart sapma, t-testi ve Mann Whitney U-testleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda YİBO' ların okul yaşam kalitesi ile ilgili olarak öğretmen ve öğrenci algılarının büyük oranda benzer olduğu ve her iki grubun okullarını yaşam kalitesini orta düzeyin biraz üzerinde olumlu algıladığı görülmüştür. Öğretmen ve öğrencilerin YİBO' ların okul yaşam kalitesi ile ilgili en olumlu algıları kendi statülerine en olumsuz algıları ise okul yönetimine yönelik olmuş, kız öğrenciler ve bayan öğretmenlerin algılarının daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin öğrencileri öğrencilerin kendilerinden, öğrencilerin ise okul yönetimini öğretmenlerinden daha olumlu algıladığının belirlendiği araştırmada öğretmenlerin okulun yaşam kalitesini genel olarak daha yüksek algıladığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Okul Yaşam Kalitesi, Yatılı İlköğretim Bölge Okulları, Öğretmen, Öğrenci.

ABSTRACT

This research is a descriptive study for defining perceptions of teachers and students at elementary boarding district school (YİBO) in borders of Adana Province with respect to the school life quality. The schools which were defined for research are elementary boarding district schools at the longest distance of Adana Centrum and at the shortest distance of the middle and center. 36 teachers and 643 students from three YİBO participated in that stage of our research. Data were collected with "Quality of School Life Scale". To analyse the data, were used mean, standart deviation, t-test, and U test. At the end of the research, it was found that the perceptions of teachers are substantially

similar to those of students relating to the YIBO school life quality and that both two groups positively perceived their schools' life quality is a little higher than the middle level. The most positive perceptions of the teachers and students with respect to school life quality of YIBOs were for their own statuses and their most negative perceptions were for school administrations, and the girl students and female teachers were more positive. In the research in that the teachers had more positive perception than those the students.

Keywords: Quality of School Life, Elementary Boarding District Schools, Teacher, Student.

Giriş

Okul yaşam kalitesi kavramının kökeni, daha genel bir anlam taşıyan “yaşam kalitesi” kavramına dayanmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü yaşam kalitesini “kişinin kendi durumunu, kültür ve değerler sistemi içinde algılayış biçimi” olarak tanımlamakta (Akt; Arslantaş vd, 2006, s.81), eğitim de genel yaşam kalitesinin önemli boyutlarından biri olarak ele alınmaktadır (Sarı, 2007, s.70). Toplumun genel yaşam kalitesini birinci derecede etkileyen eğitimin kişiler bazında yarattığı etkiyi belirtmek için kullanılan okul yaşam kalitesi kavramı Karatzias vd, (2001, s.266)’a göre öğrencilerin okul yaşantısına ve iklimine katılımları sonucunda ortaya çıkan okulla ilgili faktörler ve eğitim tecrübeleridir. Epstein ve McPartland (1978) okul yaşam kalitesini öğrenci memnuniyeti, öğrencilerin sınıf içi çalışmaları ve öğrencilerin öğretmenine karşı reaksiyonları olmak üzere üç ana boyut olarak açıklarken (Akt: Sartori, 2007, s.61), ilgili araştırmalarda farklı değişkenler üzerinde de durulduğu görülmektedir. Fitz-Gibbon ve Kochan (2000), öğrenci sayısı ve kaynaklar, yaşam kalitesi, duygusal alan, davranışsal yetenekler alanı ve bilişsel başarı alanını okul performansının beş temel göstergesi olarak tanımlarken (Akt: Karatzias vd, 2001, s. 268), Karatzias vd, (2001, s. 267), okul yaşam kalitesinin göstergelerini program, devam, öğretim yöntemleri, öğretim stilleri, öğrenme, kişisel ihtiyaçlar, değerlendirme, okulun değerler sistemi, bireylerin değerler sistemi, destek, kariyer, ilişkiler, nesnel çevresel faktörler ve öznel çevresel faktörler olarak ifade etmektedir. Malin ve Linnakya (2001) yaptıkları araştırmada okul yaşam kalitesini okulda genel memnuniyete ve öğrenci-öğretmen ilişkilerine odaklı açıklarken Williams ve Batten (1981, Akt: Mok ve Flynn, 2002, s.74) okul yaşam kalitesinin boyutlarını, olumlu duygu, olumsuz duygu, statü, kimlik, öğretmenler, fırsatlar ve başarı şeklinde belirlemişlerdir.

Fraser ve Linnakyla (1996)’ a göre okul ortamında geçirilen saatler ve edinilen tecrübelerin öğrencilerin hayatlarının geri kalanı boyunca öğrenme süreçleri üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır (Akt; Malin ve Linnakyla, 2001, s.147). Okulun sahip olduğu yaşam kalitesi bu açıdan, öğrencilerin gelecekteki sosyal yaşamlarına bir hazırlık olarak da ele alınabilir. Çünkü okullar çocukların akademik gelişimleri kadar sosyal ve kişisel gelişimlerinden, diğer bir deyişle “bir bütün” olarak gelişimlerinden sorumludurlar (Mok ve Flynn, 2002, s.279). Sartori (2007) ve Sarı ve Cenkseven (2007) tarafından yapılan araştırmalarda okul yaşam kalitesinin öğrencilerin akademik

başarıları, okula ait olma duygusu, öğretmenlere karşı tutum, benlik saygısı üzerinde önemli etkileri olduğunun saptanması bu görüşleri destekler niteliktedir. Yukarıda açıklandığı gibi oldukça zengin bir içeriğe sahip olan okul yaşam kalitesinin, bireylerin okullarına karşı reaksiyonlarını ve bu reaksiyonların görünen ve görünmeyen tüm nedenlerini değerlendirebilmesi açısından, hiç şüphe yok ki tüm eğitim kurumları için oldukça önemli bir kavramdır. Ancak, gecesini, gündüzünü, hafta sonunu, yazını, kışını, kısacası hayatının büyük kısmını, anne, baba şefkatine ve aile sıcaklığına en çok ihtiyaç duyduğu gelişim döneminde onlardan ayrı kalarak Yatılı Bölge İlköğretim Okullarında (YİBO) geçiren öğrenciler ve böyle zor bir dönemde onlara eğitim vermeye çalışan öğretmenler göz önüne alındığında, okulun yaşam kalitesinin önemi daha da artmaktadır.

Ülkemizde konu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde YİBO' lar ile ilgili çalışmaların genellikle, bu okulların altyapı ve fiziksel olanakları, yürütülen ders dışı etkinlikler, öğretmen ve yöneticilerin yaşadığı sorunlar ve bu sorunların nedenleri gibi konulardan oluştuğu görülmüştür (Çılğın, 2007; Özkaya, 2006; Gündüz, 2006; Gülbeyaz, 2006; Yavaş Karataş, 2006; Bostan, 2005). Okul yaşam kalitesi ile ilgili araştırmalar ise okul yaşam kalitesinin örtük program, demokratik değerler ve benlik kavramı ile ilgili ilişkisini açıklar niteliktedir (Sarı, 2007; Sarı, Ötünç ve Erceylan, 2007; Sarı ve Cenkseven, 2007; Doğanay ve Sarı, 2006). YİBO' ların yaşam kalitesini inceleyerek, öğrenci ve öğretmenlerin okulları ile ilgili reaksiyonlarını gösteren, herhangi bir araştırmaya ise rastlanmamıştır. Bu gerekçelerden hareketle birçok imkân ve olanaktan uzak olan YİBO öğrencilerinin ve öğretmenlerinin okul yaşam kalitesi algılarını inceleyen, bir araştırmaya yapmaya gereksinim duyulmuştur.

Genel amacı Adana ilinde bulunan YİBO' lardaki öğretmen ve öğrencilerin okullarındaki yaşam kalitesi hakkındaki algılarını belirlemek olan bu araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- 1- Öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre, Adana ilinde bulunan YİBO' ların okul yaşam kalitesi düzeyi nedir?
- 2- Adana ilinde bulunan YİBO' lardaki öğretmen ve öğrencilerin okul yaşam kalitesi algıları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 3- Adana ilinde bulunan YİBO' lardaki öğretmen ve öğrencilerin cinsiyetlerine göre okul yaşam kalitesi algısı anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 4- Öğretmen ve öğrencilerin okul yaşam kalitesi algısı YİBO' ların Adana il merkezine olan uzaklığına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Araştırma, YİBO' ların okul yaşam kalitesini öğretmen ve öğrenci algıları açısından inceleyen ilk araştırma olması açısından önemlidir. Elde edilen bulguların, YİBO' ların okul yaşam kalitesi boyutuna büyük oranda ışık tutacağı, Milli Eğitim Bakanlığı, İlköğretim Genel Müdürlüğü ve diğer ilgili resmi birimleri bilgilendirerek, YİBO' lara yönlendireceği düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, YİBO öğretmen ve öğrencilerinin okullarındaki yaşam kalitesi hakkındaki algılarını belirleme amacıyla gerçekleştirilen tarama modelinde betimsel bir çalışmadır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Adana il sınırları içinde bulunan YİBO' larda görev yapan öğretmenler ve bu okullarda eğitim-öğretim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Uygulama yapılacak okulların saptanması için ilk olarak İl Millî Eğitim Müdürlüğü' nden alınan bilgiler doğrultusunda il merkezine en yakın, orta ve en uzak mesafede nitelendirilebilecek YİBO' lar belirlenmiş, ikinci aşamada ise ulaşım ve hava koşulları dikkate alınarak seçilen okulların kolay ulaşılabilir olmasına dikkat edilmiştir. Bu doğrultuda araştırma örneklemini üç YİBO' da görev alan 20 kadın ve 16 erkek olmak üzere toplam 36 öğretmen ve bu okullarda okuyan 643 öğrenci oluşturmuştur. Öğrencilerin %47.1' i kız 52.9' u ise erkektir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında Sarı (2007) tarafından geliştirilen "Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği" nin (OYKÖ) öğretmen ve öğrenci formları kullanılmıştır. Her madde için beşli Likert tipi bir derecelendirmenin yapıldığı ölçek, altı boyuttan oluşmaktadır. Toplam 50 maddeden oluşan OYKÖ öğretmen formundan alınabilecek en düşük puan 50, en yüksek puan 250'dir. Altı alt ölçeğin tamamına ilişkin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .94, Guttman Split Half değeri ise birinci alt ölçek için .92, ikinci alt ölçek için .90, üçüncü alt ölçek için .89, dördüncü alt ölçek için .75, beşinci alt ölçek için .65 ve altıncı alt ölçek için .46 olarak hesaplanırken, ölçeğin tamamı için .79, birinci kısım için .94, ikinci kısım içinse .88 değerinde elde edilmiştir. Otuz maddeden oluşan OYKÖ öğrenci formundan alınabilecek en düşük puan 30, en yüksek puan ise 150'dir. Altı alt ölçeğin tamamına ilişkin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .86, Guttman Split Half değeri ise birinci alt ölçek için .80, ikinci alt ölçek için .75,3, üçüncü alt ölçek için .75,1, dördüncü alt ölçek için .63,5, beşinci alt ölçek için .49 ve altıncı alt ölçek için .54 olarak hesaplanırken, ölçeğin tamamı için .68, birinci kısım için .84, ikinci kısım içinse .75 değerinde elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

2008 – 2009 eğitim - öğretim yılı bahar yarıyılında araştırmacılar tarafından okul ziyaretleri yapılarak elde edilen verilerin analizinde aritmetik ortalama ve standart sapma dağılımlarının yanı sıra ikili karşılaştırmalarda dağılımın durumuna göre bağımsız gruplar t-testi, Mann Whitney U-Testi, tek yönlü ANOVA ve Kruskal-Wallis testleri kullanılmıştır.

Bulgular

Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Okul Yaşam Kalitesi Düzeyine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmen ve öğrencilerin buldukları YİBO' nun yaşam kalitesi düzeylerine ilişkin puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Öğretmen ve Öğrencilerin Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği' nden Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Öğretmenler (N=36)			Öğrenciler (N=643)		
OYKÖ Boyutları	$\bar{X}$	Ss	OYKÖ Boyutları	$\bar{X}$	Ss
Okula Yön. Duygu	3.63	.58	Okula Yön. Duygu	3.64	.83
Okul Yönetimi	3.06	.67	Okul Yönetimi	3.24	.98
Öğretmenler	3.65	.60	Öğretmenler	3.66	.79
Öğrenciler	3.15	.56	Öğrenciler	2.71	.90
Statü	3.88	.54	Statü	3.88	.87
Öğretim Programı	3.45	.85	Sosyal Etkinlikler	3.17	.98
OYKÖ Toplam Puan	3.47	.42	OYKÖ Toplam Puan	3.38	.49

Tablo 1 incelendiğinde öğretmen ve öğrencilerin en yüksek OYKÖ puanını "Statü" boyutunda alırken (3.88), öğretmenlerin en düşük OYKÖ puanını "Okul Yönetimi" boyutunda (3.06) aldıkları görülmektedir. Öğrencilerin en düşük OYKÖ puanı ise "Öğrenciler" boyutunda (2.71) olmuştur.

Öğretmen ve Öğrencilerin Yatılı İlköğretim Bölge Okullarındaki Okul Yaşam Kalitesi Düzeyine İlişkin Algılarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Tablo 2, YİBO' ların okul yaşam kalitesi düzeyine ilişkin öğretmen ve öğrenci algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla OYKÖ' den alınan puanlar üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçlarını göstermektedir. Tablo incelendiğinde iki grubun puanları arasındaki farkın "Öğrenciler" boyutunda ($U=7790.500$, $p<.01$) ve sıra ortalamaları açısından öğretmenler lehine anlamlı olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Öğretmen ve Öğrencilerin Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği'nden Aldıkları Puanların U-Testi Sonuçları

Boyutlar	Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Okula Yönelik Duygular	Öğrenci	643	340.51	218946.50	11247.500	.775
	Öğretmen	36	330.93	11913.50		
Okul Yönetimi	Öğrenci	643	342.68	220340.50	9853.500	.133
	Öğretmen	36	292.21	10519.50		
Öğretmenler	Öğrenci	643	340.42	218891.00	11303.000	.812
	Öğretmen	36	332.47	11969.00		
Öğrenciler	Öğrenci	643	334.12	214836.50	7790.500	.001
	Öğretmen	36	445.10	16023.50		
Statü	Öğrenci	643	340.49	218936.00	11258.000	.781
	Öğretmen	36	331.22	11924.00		
OYKÖ Top Puan	Öğrenci	643	337.43	216966.00	9920.000	.149
	Öğretmen	36	385.94	13894.00		

YİBO' larda Görev Yapan Öğretmenlerin Cinsiyetine Göre Okul Yaşam Kalitesi Düzeylerine İlişkin Bulgular

Tablo 3, Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında görev yapan öğretmenlerin okul yaşam kalitesi algılarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla OYKÖ' den aldıkları puanlar üzerinde yapılan t- testi sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği'nden Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Okula Yönelik Duygular	Kadın	20	3.77	.56835	34	1.625	.113
	Erkek	16	3.46	.57951			
Okul Yönetimi	Kadın	20	3.12	.64236	34	.632	.532
	Erkek	16	2.98	.73170			
Öğretmenler	Kadın	20	3.81	.56234	34	1.870	.070
	Erkek	16	3.44	.61905			
Öğrenciler	Kadın	20	3.18	.60627	34	.407	.686
	Erkek	16	3.10	.53325			
Statü	Kadın	20	4.01	.59285	34	1.521	.137
	Erkek	16	3.73	.44852			
Öğretim Programı	Kadın	20	3.80	.51682	34	3.030	.005
	Erkek	16	3.01	1.00610			
OYKÖ Toplam Puan	Kadın	20	3.61	.34721	34	2.460	.019
	Erkek	16	3.29	.45056			

Tablo 3 incelendiğinde bayan öğretmenlerin OYKÖ' den aldıkları puanlara ait aritmetik ortalamaların tüm boyutlarda erkek öğretmenlerin puan ortalamalarından daha yüksek, puanlar arasındaki farkların ise “Öğretim Programı” alt boyutu ile OYKÖ' den alınan toplam puan açısından bayan öğretmenler lehine anlamlı olduğu görülmektedir ($p<.01$).

YİBO Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre Okul Yaşam Kalitesi Düzeylerine İlişkin Bulgular

Tablo 4, Yatılı İlköğretim Bölge Okulları'nda öğrenim gören öğrencilerin okul yaşam kalitesi algılarının cinsiyete göre anlamlı farklılıklar gösterip göstermediğini belirlemek üzere OYKÖ puanları üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği'nden Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre U-Testi Sonuçları

Boyutlar	Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Okula Yönelik Duygular	Kız	303	349.33	105848.50	43227.500	.000
	Erkek	340	297.64	101197.50		
Okul Yönetimi	Kız	303	334.09	101229.50	47846.500	.119
	Erkek	340	311.23	105816.50		
Öğretmenler	Kız	303	343.77	104162.00	44914.000	.005
	Erkek	340	302.60	102884.00		
Öğrenciler	Kız	303	322.00	97565.00	51509.000	1.000
	Erkek	340	322.00	109481.00		
Statü	Kız	303	324.41	98297.00	50779.000	.754
	Erkek	340	319.85	108749.00		
Sosyal	Kız	303	351.21	106417.00	42659.000	.000
Etkinlikler	Erkek	340	295.97	100629.00		
OYKÖ Toplam	Kız	303	347.29	105228.00	43848.000	.001
Puan	Erkek	340	299.46	101818.00		

Tablo 4' deki U testi sonuçlarına göre kız öğrencilerin OYKÖ' den elde ettikleri puanlara ait sıra ortalamaları tüm boyutlarda erkek öğrencilerin puanlarına ait sıra ortalamalarından daha yüksek olup, puanlar arasındaki farklar “Okula Yönelik Duygular”, “Öğretmenler”, “Sosyal Etkinlikler” boyutları ve “Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği” nden alınan toplam puan ortalamaları açısından kız öğrenciler lehine anlamlıdır ($p<.01$).

Öğretmenlerin Algularına Göre Adana İl Merkezine Uzaklığı Açısından YİBO'ların Okul Yaşam Kalitesi Düzeyleri İle İlgili Bulgular

Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında görev yapan öğretmenlerin Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği'nden aldıkları puanların okulun Adana il merkezine uzaklığına göre aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 5' de yer almaktadır.

Tablo 5. Öğretmenlerin OYKÖ Puanlarının Okulun Adana İl Merkezine Uzaklığı Açısından Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Boyutlar	Merkeze Uzaklık	N	$\bar{X}$	Ss
Okula Yönelik Duygular	Yakın	7	3.24	.75246
	Orta	17	3.78	.42461
	Uzak	12	3.65	.62589
	Toplam	36	3.63	.58659
Okul Yönetimi	Yakın	7	2.54	.92653
	Orta	17	3.16	.48591
	Uzak	12	3.22	.65937
	Toplam	36	3.06	.67733
Öğretmenler	Yakın	7	3.69	.87891
	Orta	17	3.53	.37507
	Uzak	12	3.79	.71196
	Toplam	36	3.65	.60863
Öğrenciler	Yakın	7	2.71	.54710
	Orta	17	3.54	.43809
	Uzak	12	2.84	.34704
	Toplam	36	3.15	.56830
Öğretim Programı	Yakın	7	3.53	.82195
	Orta	17	3.44	.86390
	Uzak	12	3.41	.93744
	Toplam	36	3.45	.85736
Statü	Yakın	7	4.17	.67753
	Orta	17	3.65	.47836
	Uzak	12	4.05	.44415
	Toplam	36	3.88	.54394
OYKÖ Toplam Puan	Yakın	7	3.31	.56363
	Orta	17	3.52	.37454
	Uzak	12	3.49	.41746
	Toplam	36	3.47	.42378

Tablo 5 incelendiğinde Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği'nde yer alan "Okula Yönelik Duygular", "Öğrenciler" ve "OYKÖ Toplam Puanı" boyutlarında en yüksek OYKÖ puanının uzaklık bakımından merkeze orta mesafede olan YİBO' da görev yapan öğretmenlere ait olduğu görülmektedir. "Okul yönetimi", "Öğretmenler" ve "Öğretim Programı" alt boyutlarındaki en yüksek OYKÖ puanının merkeze en uzak mesafede olan YİBO' da, "Statü" boyutundaki en yüksek OYKÖ puanının ise uzaklık bakımından merkeze en yakın mesafede olan YİBO' daki öğretmenlere ait olduğu görülmektedir. "Öğretmenler" ve "Statü" alt boyutları hariç diğer tüm boyutlarda en düşük OYKÖ puanı merkeze en yakın mesafedeki YİBO' daki öğretmenlere, "Öğretmenler" ve "Statü" alt boyutlarında elde edilen en düşük OYKÖ puanlarının ise merkeze orta mesafede olan YİBO' daki öğretmenlere aittir. Adana il merkezine farklı uzaklıklarda bulunan YİBO' larda görev yapan öğretmenlerin okul yaşam kalitesi algıları arasındaki farkların anlamlı bir olup olmadığını incelemek amacıyla OYKÖ' nden elde ettikleri puanlar üzerinde yapılan tekyönlü ANOVA testi sonuçları ise Tablo 6' da verilmiştir.

Tablo 6. Öğretmenlerin Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği'nden Aldıkları Puanların Okulun Adana İl Merkezine Uzaklığına Göre Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Boyutlar	Merkeze Uzaklık	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p	Anlamlı Fark
Okula Yönelik Duygular	Gruplararası	1.452	2	.726	2.262	.120	
	Gruplariçi	10.591	33	.321			
	Toplam	12.043	35				
Okul Yönetimi	Gruplararası	2.346	2	1.173	2.823	.074	
	Gruplariçi	13.711	33	.415			
	Toplam	16.057	35				
Öğretmenler	Gruplararası	.504	2	.252	.667	.520	
	Gruplariçi	12.462	33	.378			
	Toplam	12.965	35				
Öğrenciler	Gruplararası	5.112	2	2.556	13.624	.000	O > U O > Y
	Gruplariçi	6.192	33	.188			
	Toplam	11.304	35				
Statü	Gruplararası	1.770	2	.885	3.402	.045	U > O Y > O
	Gruplariçi	8.585	33	.260			
	Toplam	10.356	35				
Öğretim Programı	Gruplararası	.066	2	0.33	.042	.958	
	Gruplariçi	25.661	33	.778			
	Toplam	25.727	35				
OYKO Toplam	Gruplararası	.218	2	.109	.593	.558	
	Gruplariçi	6.068	33	.184			
	Toplam	6.286	35				

Tablo incelendiğinde gruplar arasındaki anlamlı farklılıkların "Öğrenciler" boyutunda, Adana il merkezine en uzak ve orta mesafede olan YİBO arasında merkeze orta mesafede olan YİBO' da görev yapan öğretmenler lehine, merkeze en yakın ve orta mesafede olan YİBO arasında merkeze orta mesafede olan YİBO öğretmenleri lehine anlamlı olduğu ($F(2-33)=13.624, p<.001$) görülmektedir. "Statü" alt boyutunda elde

edilen anlamlı farklılık ise, Adana il merkezine uzaklık bakımından en uzak ve orta mesafede olan YİBO arasında merkeze en uzak olan YİBO öğretmenleri lehine, merkeze en yakın ve orta mesafede olan YİBO arasında merkeze en yakın olan YİBO öğretmenleri lehine ($F(2-33)=3.402, p<.05$) olmuştur.

Öğrencilerin Algularına Göre Adana İl Merkezine Uzaklığı Açısından YİBO' ların Okul Yaşam Kalitesi Düzeyleri İle İlgili Bulgular

YİBO öğrencilerinin OYKÖ' den aldıkları puanların okulun Adana il merkezine uzaklığına göre analiz sonuçları Tablo 7' de yer almaktadır.

Tablo 7. Öğrencilerin OYKÖ' den Aldıkları Puanların Okulun Adana İl Merkezine Uzaklığı Açısından Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Boyutlar	Merkeze Uzaklık	N	$\bar{X}$	Ss
Okula Yönelik Duygular	Yakın	244	3.25	.63740
	Orta	179	3.34	.68939
	Uzak	220	3.55	.56831
	Toplam	643	3.38	.64179
Okul Yönetimi	Yakın	244	3.06	.95589
	Orta	179	2.83	1.00753
	Uzak	220	3.77	.74255
	Toplam	643	3.24	.98510
Öğretmenler	Yakın	244	3.02	.64949
	Orta	179	3.14	.64706
	Uzak	220	3.10	.60569
	Toplam	643	3.08	.63506
Öğrenciler	Yakın	244	3.30	.87643
	Orta	179	3.08	.93130
	Uzak	220	3.40	.88330
	Toplam	643	3.28	.90221
Statü	Yakın	244	3.87	.85615
	Orta	179	3.67	.96083
	Uzak	220	4.05	.76785
	Toplam	643	3.88	.87038
Sosyal Etkinlikler	Yakın	244	2.96	.98457
	Orta	179	2.85	.91534
	Uzak	220	2.66	1,01410
	Toplam	643	2.82	.983,12
OYKÖ Toplam Puan	Yakın	244	3.25	.41587
	Orta	179	3.15	.50354
	Uzak	220	3.42	.39675
	Toplam	643	3.28	.44892

Tablo 7 incelendiğinde “Sosyal Etkinlikler” ve “Öğretmenler” boyutu hariç diğer tüm boyutlarda merkeze en uzak mesafede olan YİBO öğrencilerinin en yüksek OYKÖ puanına sahip olduğu görülmektedir. Tablo 8, YİBO öğrencilerinin Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği’nden aldıkları puanların okulun Adana il merkezine uzaklığına göre anlamlı farklılıklar gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 8. Öğrencilerin Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği’nden Aldıkları Puanların Okulun Adana İl Merkezine Uzaklığına Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Boyutlar	Merkeze Uzaklık	N	Sıra Ort.	Sd	X	P	Anlamlı Fark (U Testi)
Okula Yönelik Duygular	Yakın	244	281,19	2	31.327	.000	U > O U > Y
	Orta	179	310,84				
	Uzak	220	376,35				
Okul Yönetimi	Yakın	244	286,73	2	105.111	.000	U > Y U > O Y > O
	Orta	179	245,41				
	Uzak	220	423,44				
Öğretmenler	Yakın	244	308,90	2	15.875	.000	U > O U > Y
	Orta	179	291,68				
	Uzak	220	361,20				
Öğrenciler	Yakın	244	317,31	2	13.555	.001	O > U O > Y
	Orta	179	362,39				
	Uzak	220	294,35				
Sosyal Etkinlikler	Yakın	244	299,37	2	9.615	.008	U > O U > Y
	Orta	179	316,08				
	Uzak	220	351,92				
Statü	Yakın	244	318,48	2	17.149	.000	U > Y U > O Y > O
	Orta	179	281,99				
	Uzak	220	358,45				
OYKO Toplam	Yakın	244	289,80	2	48.232	.000	U > Y U > O
	Orta	179	279,48				
	Uzak	220	392,31				

Tablo 8’ de verilen Kruskal Wallis testi sonuçlarına göre öğrencilerin YİBO’ ların okul yaşam kalitesi ile ilgili algıları hem OYKÖ toplam puanı hem de alt ölçekler bazında okulların Adana il merkezine uzaklık düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır [$\chi^2(2) = 31.327, 15.875, 105.111, 13.555, 9.615, 17.149, 48.232, p < .01$]. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, en yüksek yaşam kalitesi algısının “Öğrenciler” boyutu dışındaki diğer boyutlarda merkeze en uzak mesafede olan YİBO öğrencilerine ait olduğu görülmektedir. Merkeze uzaklık bakımından orta mesafede bulunan YİBO “Okul Yönelik Duygular” ve “Sosyal Etkinlikler” boyutlarında en olumlu yaşam kalitesine sahip ikinci YİBO olurken, “Öğrenciler” alt boyutunda en yüksek yaşam kalitesine sahip YİBO olmuştur. Öğrenci algılarına göre Adana il merkezine en yakın olan YİBO ise grup sıra ortalamalarına göre “Öğrenciler”, “Okul Yönetimi”, “Öğretmenler”, “Statü” ve “OYKÖ” toplam puanı açısından olumlu yaşam kalitesine sahip ikinci, “Okula Yönelik Duygular” ve “Sosyal Etkinlikler” boyutlarında ise en düşük yaşam kalitesi düzeyine sahip okul olmuştur. Grupların puanları arasında gözlenen anlamlı farkların hangi grupların puanları arasındaki farklılıklara bağlı olarak ortaya çıktığını belirlemek üzere grupların ikili kombinasyonları üzerinden Mann Whitney U testleri sonucunda “Okula Yönelik Duygular” boyutundaki anlamlı farkın merkeze en uzak olan YİBO lehine olduğu görülmüştür ($p < .01$). Tablo 8’de görüldüğü gibi “Okul Yönetimi”, “Öğretmenler”, “Sosyal Etkinlikler” ve “Statü” boyutlarındaki anlamlı farklılık il merkezine en uzak YİBO lehine olurken, “Öğrenciler” boyutundaki anlamlı fark merkeze orta mesafede olan YİBO lehine olmuştur. Tablo incelendiğinde “Okul Yönetimi” ve “Statü” alt boyutları ile ilgili okul yaşam kalitesi algılarının Adana İl Merkezine en yakın olan YİBO’ lardaki öğrencilerde, merkeze uzaklığı orta mesafede olan YİBO’ daki öğrencilerden daha olumlu olduğu görülmektedir. Yapılan analizler sonucunda OYKÖ toplam puan ortalamaları arasındaki farkın da merkeze en uzak mesafede olan okul ile diğer iki okul arasında merkeze en uzak mesafede olan okul lehine anlamlı olduğu bulunmuştur.

Tartışma ve Yorum

Araştırma sonucunda YİBO’ ların okul yaşam kalitesi ile ilgili öğretmen ve öğrenci algılarının büyük oranda benzer olduğu ve her iki grubun okullarının yaşam kalitesini orta düzeyin biraz üzerinde olumlu algıladığı görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre öğretmen ve öğrencilerin YİBO’ ların okul yaşam kalitesi ile ilgili en olumlu algıları kendi statülerine yönelik olmuştur. Sarı (2007)’nin normal ilköğretim okullarında yaptığı çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiş, öğretmen ve öğrencilerin kendi statülerini diğer tüm boyutlardan daha olumlu algıladığı belirlenmiştir. Bu durum Statü boyutunun “okuldaki birçok kişinin bana güvendiğini düşünüyorum”, “okuldaki kişilerin çoğunun beni kabul edip onayladıklarını düşünüyorum” ve “okuldaki arkadaşlarım arasında önemli bir yerim vardır” gibi kişinin kendini değerlendirmesini kapsayan maddeler içermesi olabilir. Elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin YİBO’ ların okul yaşam kalitesi ile ilgili en olumsuz algıları okul yönetimine, öğrencilerin ise okuldaki öğrencilere yönelik olmuştur. İlgili araştırmalar incelendiğinde YİBO öğretmenlerinin okullarının fiziksel imkânlarını yeterli bulmadığı (Arı, 2002; Bostan, 2005), yöneticilerin yardımcı hizmetleri yürütecek (şoför, hizmetli, bekçi, kaloriferci, kütüphane memuru, aşçı, doktor, hemşire vb.)

personeli bulmakta zorlandığı görülmektedir (Eraslan, 2006). Bu durumda YİBO' larda fiziksel eksikliklerin varlığı ve yöneticilerin yeterli sayıda personele sahip olmaması gibi olumsuz durumların öğretmen ve idarecileri sık sık karşı karşıya getirdiği ve bu yönde bir iletişimin öğretmenlerin okul yönetimine bakışını olumsuz yönde etkilediği söylenebilir. Öğrencilerin okul yaşam kalitesi ile ilgili en olumsuz algılarının “Öğrenciler” boyutunda olması ise bu boyutta yer alan maddelerin çoğunun “*öğrencilerin çoğu birbirine kırıcı davranmaktadır*”, “*okuldaki birçok öğrenci küfürlü konuşmaktadır*”, “*öğrenciler teneffüslerde oynarken, sık sık kavga etmektedirler*” gibi olumsuz davranış örneklerini içermesi olabilir. YİBO öğrencilerinde sinirlilik ve saldırganlık düzeylerinin normal okullarda okuyan öğrencilerden daha yüksek düzeyde olduğunu (Arı, 2002; Halıcı, 2005) ve öğrencilerin etütlerden arta kalan zamanlarını iyi değerlendiremediğini (Eraslan, 2006) gösteren araştırma bulguları da dikkate alındığında bu sonucun aileden ayrı olma ve okul ortamında boş zamanları değerlendirecek koşulların sağlanamamasından dolayı olumsuz davranışların sık gözlenmesinden kaynaklandığı söylenebilir (Yavuzer, 1992, s.322).

Araştırma sonuçları öğrencilerin okula yönelik duygularının öğretmenlerinden daha olumlu olduğunu göstermektedir. Ülkemizde 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 25. ve 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 9 uncu maddesine göre (MEB, 1973) YİBO' lar, Türkiye'de nüfusun az ve dağınık olduğu yerleşim yerlerinde (köy, mezra, kom, oba) zorunlu eğitim çağına gelmiş yoksul veli çocuklarının sekiz yıllık eğitim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan yatılı okullardır (İÖGM, 2008). Bu okulların öğrencileri o bölgenin nüfusu az olduğu için okul yapılamayan kırsal yerlerinden gelen çocuklardan oluşmaktadır. Köylerde çocukların tarım ve hayvancılıkla ilgili aileye yardım etme ve küçük kardeşlerine bakma gibi işlerde görevlendirilebildikleri dikkate alındığında (Tezcan, 1996, s. 114) bu okulların varlığı ile eğitim görme olanağı bulan bu çocukların okuldaki yaşam şartlarını öğretmenlerinden daha olumlu algılamaları doğal bir sonuç olarak karşılanabilir. Öğretmenlerin okula yönelik duygularının olumsuzluğu ise mesleki sorumluluklar ve okulun yapısı gereği getirdiği ek görevlerden kaynaklanmış olabilir. İlgili araştırmaların YİBO öğretmenlerinin yüksek oranda tükenmişlik yaşadıkları (Özkaya, 2006; Gündüz, 2006), bu tür okullarda tekrar görev yapmak istememeleri (Arı, 2002), gece nöbetlerinde birçok problem durumu ile karşılaştıktan sonra ertesi sabah tekrar derse girmek zorunda kalmaktan dolayı mutsuz oldukları (Eraslan, 2006) yönündeki bulguları bu görüşü destekler niteliktedir. Öğrencilerin öğretmenlerini, öğretmenlerin kendilerinden daha olumlu algılamaları araştırmadan elde edilen bir diğer bulgudur. Bu durum okulun yatılı okul olma özelliği ve anne-babalarından ayrı olan YİBO öğrencilerinin bu eksikliği öğretmenleri ile gidermeye çalışmaları ile açıklanabilir. Günün her saati yatarken dahi öğretmenleri ile birlikte olan bu çocukların öğretmenlerini kimi zaman bir abla, kimi zaman bir anne, kimi zaman bir ağabey, kimi zaman da bir baba gibi görmeleri doğal bir sonuç olarak değerlendirilebilir. İlgili literatüre paralel olarak (Doğanay ve Sarı, 2007; Sartori, 2007) bu araştırmada da kız öğrenci ve bayan öğretmenlerin, okul yaşam kalitesi algılarının erkeklere göre daha olumlu olduğu görülmüştür. Bunun nedeni toplumda kız ve erkeklerle ilgili farklı rol beklentileri olabilir. Sadece kültürümüzde değil diğer kültürlerde de kadınlar toplum içerisinde daha kabul edici, itaatkâr ve yakınmama yönünde yetiştirilmekte (Gömleksiz

ve Kesici, 2007, s.728; Yörükoğlu, 2000, s. 67), kadınlardan erkeklere göre daha fazla uyum davranışları beklenmektedir (Eagly ve Chravala, 1986, Akt: Kağıtçıbaşı, 2004, s.88). Okulların merkeze yaklaştıkça olanaklarının daha üst düzeyde olabileceği düşünüldüğünden bu araştırmada okulun il merkezine uzaklığı da yaşam kalitesini belirleyen bir değişken olarak ele alınmıştır. Ancak elde edilen bulgular, Adana il merkezine en yakın olan YİBO öğretmenlerinin okul yaşam kalitesi algısının daha olumsuz, en uzak mesafede bulunan YİBO öğrencilerinin okul yaşam kalitesi algılarının daha olumlu olduğunu göstermiştir. Bu sonuçlar YİBO' ların şehir merkezine yakınlığı ya da uzaklığının yaşam kalitesi açısından tek başına yeterli bir değişken olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmadan elde edilen bu sonuçlar Adana ili sınırları içerisinde bulunan üç YİBO' da görev yapan öğretmen ve öğrencilerle sınırlıdır. Diğer illerde ve hatta Türkiye genelinde YİBO' ların okul yaşam kalitesini inceleyen araştırmalar yapılabilir. Bu araştırma YİBO' larda gerçekleştirilmiş, diğer okulların okula yaşam kalitesiyle herhangi bir karşılaştırmaya gidilmemiştir. Literatüre de bakıldığında YİBO ve normal öğretimli okulların yaşam kalitesini karşılaştıran bir araştırmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla her iki okul türünün okul yaşam kalitesini karşılaştıran araştırmalar yapılabilir. Ayrıca yapılacak araştırmalarda okul idarecileri ve öğrenci velilerinin de görüşleri alınarak YİBO' ların okul yaşam kalitesi çok yönlü değerlendirilebilir.

KAYNAKLAR

- Arı, A. (2002), Normal, taşımali ve yatılı ilköğretim okullarının karşılaştırılması, *Milli Eğitim Dergisi*, (153–154).www.yayim.meb.gov.tr/dergiler/153-154/ari.html [05.10.2008].
- Arslandaş, D., Metintaş , S., Ünsal, A., Kalyoncu, C. (2006), Eskişehir mahmudiye yaşlılarında yaşam kalitesi, *Osman Gazi Tıp Dergisi*, 28 (2): 81-89.
- Bostan, F. (2005), Yatılı ilköğretim bölge okullarında toplam kalite yönetimi uygulamasının değerlendirilmesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Çılğın, Ö. (2007), Yatılı ilköğretim bölge okullarında öğrenim gören öğrenciler ile velilerinin beden eğitimi ve ders dışı etkinliklere yaklaşımları, *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Doğanay, A. ve Sarı, M. (2006), Öğrencilerin üniversitedeki yaşam kalitesine ilişkin algılarının demokratik yaşam kültürü çerçevesinde değerlendirilmesi, Adana ili örneği, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4 (2): 107–126.
- Eraslan, L. (2006). Yalnızlığın okulları YİBO' lar, <http://www.memurlar.net/haber/38102/> [02.12.2008].
- Gömlüksiz, M., Elitok Kesici, A. (2007), Kadına yönelik toplumsal cinsiyetçilik, *16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Tam Metinleri* (Ed. Erginer, E), 2: 728–740.
- Gülbeyaz, O. (2006), Yatılı ilköğretim bölge okullarında ve pansiyonlu ilköğretim okullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin örgütsel stres kaynakları, *Yüksek Lisans Tezi*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Gündüz, H. (2006), Yatılı ilköğretim bölge okullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri, *Yüksek Lisans Tezi*, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- İlköğretim Genel Müdürlüğü (tarih yok), *Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Tarihçesi*, www.iogm.meb.gov.tr [17.06.2008].
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2004), *Yeni İnsan ve İnsanlar (10.Basım)*, İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Karatzias, A., Power, K.G., Swanson, V. (2001), Quality of school life, development and preliminary standardisation of an instrument based on performance indicators in Scottish secondary schools, *School Effectiveness and School Improvement*, 12 (3): 265 – 284.
- Malin, A., Linnakyla, P. (2001), Multilevel modelling in repeated measures of the quality of Finnish school life, *Scandinavian Journal of Educational Research*, 45 (2): 145-166.
- Milli Eğitim Temel Kanunu (1973), <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html> [14.04.2009].
- Mok, M. M. C., Flynn, M. (2002), Determinants of students, quality of school life, a path model, *Learning Environments Research*, 5: 275-300.
- Özkaya, H. (2006), Yatılı ilköğretim bölge okulları ve ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin öğretmen görüşleri açısından

- karşılaştırılması, *Yüksek Lisans Tezi*, 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Sarı, M. (2007), Demokratik değerlerin kazanımı sürecinde örtük program, düşük ve yüksek okul yaşam kalitesine sahip iki ilköğretim nitel bir çalışma, *Doktora Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Sarı, M., Cenkseven, F. (2007), İlköğretim öğrencilerinde okul yaşam kalitesi ve benlik kavramı, *16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Sözlü Bildiri*, 5-7 Eylül, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Sarı, M., Ötünç, E. , Erceylan, H. (2007), Liselerde okul yaşam kalitesi, Adana ili örneği, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 13 (50): 297 – 320.
- Sartori, M. A. H. (2001), The relationships among student membership in group quality of school life, sense of belongingness and selected performance factors, *Doktora Tezi*, Sam Houston University The Faculty Of The Department Of Educational Leadership and Counseling, Huntsville.
- Tezcan, M. (1996), *Eğitim Sosyolojisi (11. Basım)*, Ankara: Feryal Matbaa.
- Yavaş Karataş, N. (2006), Yatılı ilköğretim bölge okullarında okuyan öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme alışkanlıkları, *Yüksek Lisans Tezi*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Yavuzer, H. (1992), *Çocuk ve Suç (6. Basım)*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yörükoğlu, A. (2000), *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk (6. Basım)*, Ankara: Özgür Yayınları.